

ІСТОРИКО-ПРАВОВІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ КОНСТИТУЦІЇ ФРН

Проаналізовано історико-правові передумови й основні етапи становлення та функціонування федеральної фінансової конституції Німеччини. Її початок пов'язаний із заснуванням Німецької імперії. За 150 років існування конституційні основи фінансової діяльності Німеччини зазнали низки змін, однак більшість елементів цієї системи і їхній розподіл у системі федеративної держави залишилися незмінними і пройшли випробування часом. Показано, що український законодавець може скористатись історичним досвідом становлення фінансової конституції Німеччини для реформування відповідного законодавства України, розуміння важливості наступності в цьому процесі та необхідності врахування власного історико-правового досвіду, особливостей менталітету та правової культури в процесі формування бюджетної системи та податкового законодавства для забезпечення функціонування фінансової діяльності держави.

Ключові слова: фінансова конституція ФРН, Основний закон ФРН, бюджетна система, податкове законодавство, збори, податки, митна зона.

Paslavska Natalya. The historical and legal prerequisites of the financial constitution of the federal Republic of Germany

The article analyzes the historical background and the main stages of the formation and organization of the federal financial constitution of Germany. Its beginning is connected with the founding of the German Empire. During the 150 years of its existence, the constitutional foundations of Germany's financial activity have undergone several changes, but most of the elements of this system and their distribution within the federal system have remained unchanged and have been tested over time.

If we compare the initial draft of the financial constitution of Germany with the current constitutional foundations of German financial activity, there are common features and differences. The stated principle of a single customs and trade zone remains.

Key words: the financial constitution of Germany, the Basic law of Germany, the budget system, tax legislation, fees, taxes, customs zone.

У більшості країн світу податки вважають основним постійним джерелом доходів держави. Тому питанню податкового законодавства приділяють особливу увагу. Правові норми, що регулюють питання бюджетних правовідносин, також повинні бути чіткими та не допускати можливості їх вільного трактування. Окремі норми, які стосуються положень фінансового права, визначені в Конституції України, що надає їм особливого статусу та значною мірою захищає від зловживань. Однак навіть при такому підході до норм фінансового права розуміння й застосування їх органами публічної влади та громадянами не завжди співпадають, а норми податкового та бюджетного законодавства стають об'єктом політичних маніпуляцій.

Закріплення основних положень, які стосуються фінансової діяльності держави в документі, що має найвищу юридичну силу в системі законодавства України, є одним зі способів забезпечення стабільності фінансового законодавства та економічного розвитку держави. Водночас з'ясування, які саме положення потребують особливого захисту Конституції та є основою формування спеціального законодавства, часто є предметом досліджень учених-конституціоналістів та недостатньою мірою експертів з фінансового права.

Про цю проблематику згадують в основному лише автори підручників та посібників з фінансового права Л. К. Воронова, Р. О. Гаврилюк, М. П. Кучерявенко, О. П. Орлюк та ін. Активніше це питання досліджували німецькі правознавці С. Кемпни, Ш. Коріот, В. Шнабль, К. Фогель, К. Вальдгоф та ін.

Особливо цікавий досвід формування відповідних норм права, як позитивний, так і негативний, адже краще вчитися на чужих помилках, ніж намагатися запозичити певні норми права, не володіючи достатньою інформацією щодо передумов їх виникнення. Однак ціла низка історико-правових питань розвитку та становлення так званої «фінансової конституції держави» (закріплених конституцією норм фінансової діяльності держави) залишається малодослідженою і в країнах, які мають набагато тривалішу історію існування сучасних конституцій. Це зумовлює актуальність пропонованої статті. Її мета – проаналізувати на прикладі Федеративної республіки Німеччина, за яких історичних передумов сформувалась її «фінансова конституція».

завдяки якій країна отримала своє неповторне обличчя. Завдання полягатимуть у тому, щоб простежити еволюцію фінансової конституції ФРН, встановити, які елементи цієї системи виявилися неефективними і з часом втратили свої функції, а які зазнали вдосконалення і збереглися у її сучасній моделі. Важливо також встановити, що може перейняти українська держава з німецького історико-правового досвіду.

Зазвичай німецькі дослідники фінансового права початок історії федеральної фінансової конституції Німеччини пов'язують із заснуванням Німецької імперії¹. На думку інших, її історія починає свій відлік із березневої революції 1848 року. Перша німецька федеральна фінансова конституція міститься у Конституції Німецької імперії 1849 року². Цій так званій Франкфуртській конституції передувала широка дискусія³.

На засіданні установчих Франкфуртських національних зборів 24 травня 1848 р. було прийнято рішення створити два постійно діючих комітети: із розробки проекту конституції (*Конституційний комітет*) та комітет „з обговорення робітничих, профспілкових та торгівельних питань“⁴, або *Комітет з питань народного господарства*. Обидва комітети займалися майбутньою фінансовою конституцією Німеччини, бо Комітет з питань народного господарства вважав, що положення майбутньої конституції, які стосуватимуться економічних питань, перебувають у сфері його компетенції.

Перші проекти фінансових конституційно-правових положень запропонував саме Комітет з питань народного господарства. Зважаючи на велику кількість справ, у яких він консульгував, комітет створив різні підкомітети, кожен з яких мав розробляти відповідні пропозиції. Подання підкомітетів пізніше обговорювали у комітеті, а згодом приймали з частковими змінами або без них. Після цього їх передавали до Конституційного комітету.

Конституційний комітет створив *Попередню комісію*, яка представила 8 липня 1848 року загальний проект Конституції⁵. Хоча на перших консульгаціях *Конституційного комітету* проект Попередньої комісії розглядався як основа і для фінансової конституції. Проте проекти Комітету з питань народного господарства також було взято до уваги. Результатом консульгацій став представлений пленуму у першому читанні звіт комі-

тету⁶, який містив проект пізніших розділів Конституції I та II (§§ 1–67 Франкфуртської конституції) та мотивувальну частину. Попередньо було прийнято рішення затвердити усі частини Конституції у двох читаннях на Пленумі.

Цей звіт Конституційного комітету знову обговорили у Комітеті з питань народного господарства, в результаті чого було внесено деякі пропозиції для вдосконалення проекту, які Комітет з питань народного господарства виніс у власному звіті на перше читання на Пленумі.

На першому читанні 19 жовтня 1848 року Національні збори дослухалися до пропозицій Конституційного комітету, проте також прийняли кілька поправок Комітету з питань народного господарства та пропозиції пленуму. Після першого читання ці пропозиції скерували Конституційному комітету на повторне обговорення. Крім цього, їх надіслали урядам федеральних земель разом із пропозицією висловити своє ставлення до документів⁷. Федеральні уряди активно відреагували на пропозицію і надіслали до Франкфурта чимало власних зауважень⁸.

Конституційний комітет обговорив на двох засіданнях зауваження, прийняті у першому читанні. Після детального обговорення, на другому засіданні, він розглянув пропозиції урядів земель. Результати консультацій комітет сформулював у новій версії звіту – проекті для другого читання Конституції Німецької імперії⁹.

На другому читанні, яке розпочалося 23 березня 1849 року¹⁰, Національні збори підтримали більшість пропозицій Конституційного комітету. Читання закінчилися 27 березня 1849 року, наступного дня Конституцію підписав та проголосив Президент Національних зборів. Національні збори керувалися принципом набуття чинності після оприлюднення та публікації, тому Конституція набула чинності 28 березня 1849 року¹¹. 28 квітня 1849 року Конституція була опублікована у «Віснику законів імперії».

Проект, про який далі йтиметься, очевидно, найдавніше свідчення консультацій у німецькому парламенті щодо Фінансової конституції. Йдеться про подання III підкомітету Комітету народного господарства, відповідального за торгівлю,

мореплавання та митну справу, положень, які необхідно включити до Конституції Німецької імперії, з 4 параграфів та мотивувальної частини. Подання затвердили 8 червня 1848 року, а на дводенних консультаціях 1 та 3 липня 1848 року його з незначними поправками прийняв Комітет народного господарства. Єдина поправка щодо змісту, яку вніс Комітет, – це зміни до § 3 абз. 3 п. 2, які стосувалися фінансової монополії. Поправку було внесено за поданням депутата фон Германна¹². Конституційний комітет обговорював проект Комітету народного господарства з 2 вересня 1848 року¹³. Деякі пункти було відкинуто, наприклад §4 проекту, тоді як все інше, частково в іншому мовному формулюванні, було внесено до Конституції Німецької імперії. Рукопис проекту перебуває у Федеральному архіві у Берлін–Ліхтерфельде.

Зупинимося детальніше на самому поданні III підкомітету Комітету народного господарства щодо положень, які було запропоновано включити до Конституції Німецької імперії.

У § 1 стверджувалося, що «усі землі Німецької імперії утворюють спільну торгівельну та митну зону, мають спільні митні кордони та не мають внутрішніх мит».

У § 2 наголошувалося, що «право здійснювати керівництво торгівлею та мореплаванням Німецької імперії із зарубіжними країнами та окремими німецькими землями поміж собою, особливо право торгівельного законодавства, мореплавного законодавства та митного законодавства, укладення торгівельних та мореплавних угод, призначення торгових консулів та представників із повноваженнями щодо особливого врахування фінансових і транспортних умов окремих земель», належить виключно владі Німецької імперії.

Наступний, § 3 регулював механізм надходження податків та зборів: «податки та судові збори надходять до бюджету Рейху. В окремих землях на товари, які проходять через кордон Німецької імперії, не накладається мито та судові збори. Про податок на споживання власної продукції видані особливі закони Рейху. [Законодавство Рейху залишає за собою право регулювати положення про фінансову монополію]».

В останньому, § 4 зазначалося, що «влада Німецької імперії зобов'язується на кошти імперії здійснити усі заходи, організа-

цію та приготування, які вона вважає необхідними та належними для виконання своїх повноважень».

У мотивувальній частині III підкомітет виклав свої міркування щодо кожного із чотирьох параграфів подання.

Зокрема, щодо § 3 наголошувалося, що впродовж століть одним із найбільших бажань німців було, щоб усі німецькі землі створили великий ринок для німецьких продуктів, а Німеччина виступала як одне ціле у торгівельних відносинах з іншими державами. На думку авторів подання, митне об'єднання блискуче підтвердило своїми результатами позитивний вплив скасування внутрішніх мит. А якщо їх скасувати й там, де вони ще існують, то внутрішній збут збільшиться та суттєво поживавить сільське господарство й промисловість. Таким чином, Німеччина із митними кордонами довкола займе щодо інших держав те місце, яке відповідає її інтересам та гідності, й отримуватиме належну їй частку від світової торгівлі.

Проте для цього вкрай необхідно, як зазначалось у мотивувальній частині щодо § 2, щоб законодавство про торгівлю, мореплавство та митну справу було забрано в окремих урядів та передано виключно владі Німецької імперії, і це стосується не лише зовнішніх відносин, а й відносин між німецькими землями. Водночас усі перемовини з цих питань з іноземними країнами повинні, як і торгово-політичне представництво та захист німецької торгівлі й німецького мореплавства за кордоном, вирішуватися владою Німецької імперії, з тим, щоб у договорах з іншими країнами повністю захищалися загальні інтереси Німеччини, а співвітчизникам, які займаються торгівлею за кордоном, надавався захист, якого їм так часто досі не вистачало.

Наголошувалося, що при об'єднанні оточених особливими митними кордонами земель та при митному об'єднанні до однієї митної зони виникатимуть труднощі через своєрідні відносини окремих земель. Сюди належать, як відомо, фінансові відносини ганзейських міст, питання представництва у цих містах та Трієсті, стосунки Австрії із сусідніми країнами. Для цього можуть бути потрібні перехідні постанови та особливі положення на окремих кордонах, до чого владу Німецької імперії уповноважує прикінцеве положення § 2.

Щодо § 3 комітет висловив міркування, що усі митні служби та установи, що займаються питаннями мореплавства, безпосередньо має призначати влада Німецької імперії, проте навіть якщо вони будуть організовані по-іншому, він висловив думку, що доходи з мита та судових зборів повинні надходити до бюджету Німецької імперії. На користь цього, стверджував комітет, виступає велика відмінність між колишніми прибутками окремих митних систем та складність встановити чіткі критерії в таких багатогранних відносинах споживання, за якими мали б достатньо справедливо розподілятися митні доходи між окремими землями.

В абзаці 2 § 3 пояснювався його абзац 1 та виключалися особливі мита щодо окремих земель, розташованих на кордонах Німецької імперії, що мало б, без категоричних заборон, полягати у праві остаточного рішення, яке ще зберігалось за землями. Забороняти їх під час пересування товарів з однієї землі в іншу після § 1 було не потрібно, оскільки цей параграф скасовував внутрішні мита.

Далі підкомітет наголошував, що неможливо одразу скасувати податок на споживання власних продуктів, навіть якщо вони збирались у формі державної монополії чи просто як непрямі збори, оскільки вони постачають бюджетам земель велику частку необхідних доходів. Але так само, як раніше у митному об'єднанні приймали рішення про розмір та спосіб подальшого нарахування таких податків, необхідно, щоб і Німецька імперія прийняла закон про нарахування податків на споживання внутрішніх продуктів.

Щодо § 4 комітет дотримувався думки, що усе правове регулювання, служби та органи, яких потребують торгівля, мореплавство, митна справа, торгово-політичне представництво та захист німецьких виробників товарів за кордоном, має організувати та контролювати влада Німецької імперії за власний кошт. Комітет наголосив, що права центральної влади мають бути чітко відокремлені від прав урядів окремих земель, щоб через керівництво з боку влади Німецької імперії не виникало конфліктів чи труднощів для діяльності окремих земельних урядів.

Щоб дати наукову оцінку нововведенням, які викладені у проекті III підкомітету Комітету народного господарства від

8 червня 1848 року, варто звернутися до правових витоків Фінансової конституції ФРН.

Фінансова система Німецької конфедерації базувалася, попри незначні приватноправові доходи¹⁴, виключно на матрикулярних внесках окремих земель для покриття витрат конфедерації¹⁵. Конфедерація не мала ані самостійної фінансової системи, ані власного бюджету, ані права на обкладання митом. Це призвело до того, що Німецька конфедерація характеризувалася «фінансовою нікчемністю»¹⁶.

Німецька конфедерація також не утворювала спільної економічної зони. Митні кордони перетинали її територію та ускладнювали торгівлю, а різні системи оподаткування перешкоджали конкуренції. Для єдиного законодавства, яке б могло допомогти, Конфедерації бракувало повноважень. Хоч у ст. 19 Німецького союзного акту країни-члени конфедерації залишили за собою право обговорювати питання торгівлі та фінансового обігу між різними федеральними землями, а також питання мореплавства, проте досягти єдиної думки виявилось неможливим. Погляди прихильників вільної торгівлі та протекціоністського мита земель-членів Конфедерації суттєво відрізнялися.

Ідея спільної торгівельної зони, яка дедалі більше поширювалась у столітті промислової революції та всесвітньої конкуренції, без внутрішніх мит та зі спільним зовнішнім митом, врешті була частково здійснена поза Союзним актом: під політичним керівництвом Пруссії 1 січня 1834 року заснували Німецький митний союз¹⁷. Він об'єднав значну частину територій Конфедерації в єдину торгівельну зону зі спільним митним законодавством, але у внутрішній системі ще мав певні проблеми, пов'язані передусім із різним непрямим оподаткуванням. Непрямі податки порівняно з митом лише частково були гармонізовані. У торгівлі між землями земля-імпортер, як правило, піднімала податок на споживання імпорту. Це мало завадити обмеженню власної продукції. Оподаткування ввезених товарів не мало відставати від власних товарів такого ж типу.

Щоб перевагами економічного об'єднання могли скористатись усі майбутні території імперії, зокрема Німецька Австрія, яка не належала до Митного союзу, а майбутня імперія планува-

лась усе ж таки як «великонімецька», III підкомітет передбачив у § 1 свого проекту, що усі землі німецької імперії утворять одну митну та торгівельну зону, оточену спільними кордонами та без внутрішніх мит. Відповідно § 2 проекту закріпив «право пропорційного митного законодавства» виключно за владою Німецької імперії, а абзац 2 § 3 проекту заборонив окремі особливі збори на кордонах імперії.

У першій половині XIX ст. непрямі податки та фінансова монополія належали до найважливіших джерел доходів німецьких держав. Прямі податки мали значно менше значення. Згідно з абзацом 3 § 3 проекту влада імперії отримувала право видавати особливі закони про податки на продукти споживання внутрішнього виробництва. До цього ж у Митному союзі мали подолати оподаткування на споживання імпортованих товарів та дозволити вільний товарообіг. Цієї мети можна було досягти відповідно до тексту двома шляхами: централізацією та гармонізацією. Влада імперії мала або прийняти власні закони про податки на продукти споживання і ним витіснити податкове законодавство кожної із земель, або ж далі визнавати податкове законодавство земель з правом на обмеження їхнього змісту. До прикладу, влада імперії мала б заборонити відшкодування експортерам суми сплаченого ними податку з обороту та компенсаційного збору, а також оподаткування імпортованих товарів чи прийняти положення про мінімальну та максимальну ставку податку. Також влада могла б фінансово збалансувати окремі землі. III підкомітет радше був схильний до гармонізації, оскільки у Митному союзі згадувалися відповідні принципи.

Згідно з § 2 імперія повинна була мати виняткові повноваження стосовно торгівельного та мореплавного законодавства, що, зокрема, охоплювало судові збори. У минулому за ст. 108–117 Заключного акту Віденського конгресу контроль цих зборів зберігався за окремими землями. Суднові збори для багатьох країн були значним джерелом прибутку, що нерідко призводило до непосильного навантаження. Негативним було те, що землі перешкождали конкуренції серед судноплавців тим, що для сприяння економіці надавали кораблям під своїми прапорами пільги на судові збори або взагалі їх скасовували. Влада імперії теж мала допомогти у вирішенні цього питан-

ня в межах своїх законодавчих повноважень, зазначених у § 2 проекту.

Проект III підкомітету мав врегулювати не лише перевагу податкового законодавства імперії, але й адміністрування доходів від податкових надходжень імперією.

Абзац 1 § 3 проекту передбачав, що доходи з митниці та із судових зборів надходитимуть до бюджету імперії. У мотивувальній частині підкомітет чітко зазначив, що підтримує цю позицію на випадок, якщо імперія не матиме абсолютної влади над управлінням податками. Причинами названо значну відмінність колишніх систем, а також складність за таких різнобічних споживчих відносин знайти показники, за якими митні доходи можна справедливо розподілити між окремими землями. Підтекст цього найкраще можна пояснити на прикладі митниць: доходи підніматимуть у певних митних службах, а саме там, де вони перетинатимуть кордони імперії. Яким окремим землям надходитимуть доходи, залежить від товаропотоку, тобто від торговельних шляхів. Припустімо, якщо імпортований товар ввозитимуть лише морем, наприклад каву, то усі митні доходи надходитимуть прибережним землям. Проте товар споживатимуть на території всієї імперії. Без конституційно-правового положення стосовно призначення доходів, тобто коли кожна земля отримуватиме митні доходи, призначені цій території, виникне несправедливий розподіл надходжень, яке ставитиме «внутрішні землі», такі, як Вюртемберг, Нассау чи Ангальт, у невігідні умови. Внаслідок цього підкомітет був поставлений перед вибором: або передавати доходи владі імперії, або призначати їх так, як вони мали б розподілятися між окремими землями. У Митному союзі надходження розподіляли за кількістю населення країн-членів. Цей метод все ж здавався підкомітету несправедливим. Такий розподіл не враховував, що споживання на душу населення у різних землях відрізняється. Проте кращого методу не знайшли. Тому вирішили передавати всі без винятку доходи імперії. Чи абзац 1 § 3 проекту містить спрямування доходів на користь імперії стосовно податків на споживання, залишилося відкритим питанням. Можна припустити, що припис було тоді викладено так, щоб його сприймали як право централізованої влади.

Організація адміністрації митних та суднових зборів мала залишатися у руках влади імперії. У § 4 проекту це закріплено шляхом вказівки на решту розподілу повноважень. Тому питання того, чи щодо податку на споживання імперії належить верховенство управління, залежить від тлумачення абзацу 3 § 3 проекту. Якщо трактувати цей припис як повноваження централізованої влади, то право податкового адміністрування належить імперії, якщо ж її трактувати як принцип «гармонізації», то воно належить владі окремих земель.

Якщо порівняти проект III підкомітету із сучасними конституційними основами фінансової діяльності Німеччини, то можна побачити і спільні риси, і відмінності. Викладений у § 1 проекту принцип єдиної митної та торгівельної зони зберігається. Він повторюється в абзаці 1 § 33 Франкфуртської конституції Німецької імперії, ст. 33 Імперської конституції Бісмарка, абзаці 1 ст. 82 Ваймарської конституції Німецької імперії, абз. 1 ст. 73 Основного закону та ст. 112 Конституції НДР від 1949 року. Схожа ситуація з повноваженнями з податкового законодавства федеративної держави, зазначеними у § 2 та § 3 проекту. Щодо адміністрування податкових доходів пізніші версії конституції мають тенденцію до міцнішої позиції федеративної держави, закріплюючи щонайменше доходи від окремих непрямих податків за федеральним рівнем. Що стосується податкового управління, то тут немає цілісної картини. Згідно з Франкфуртською конституцією Німецької імперії воно належить окремим землям, і лише щодо податків до імперії окремі землі мають за § 51 Франкфуртської конституції Німецької імперії право вибору. Конституція Німецької імперії Бісмарка передбачає виключно управління землі – члена імперії. Ваймарська конституція Німецької імперії закріплює контроль за митними зборами та податками на споживання за федеральним рівнем, що більше, уже восени 1919 р. на основі ст. 8 та ст. 14 Ваймарської конституції Німецької імперії було запроваджено всеохопне федеральне адміністрування усіх зібраних податків на користь імперії. За Основним законом верховенство управління федерації поширюється на судові збори, митні податки, фінансову монополію, певні непрямі та прямі податки, а також збори у межах ЄС (ст. 87 Основного закону ФРН).

Тож вимоги, поставлені до фінансової конституції ФРН, помітно змінились упродовж останніх 150 років. Те, що певні положення аналізованого проекту і сьогодні входять до тексту Основного закону ФРН, засвідчує: III підкомітет Комітету народного господарства установчих Франкфуртських національних зборів з його пропозицією щодо положень, які пропонувалося включити до Конституції Німецької імперії від 8 червня 1848, зробив вагомий внесок у становлення фінансової конституції ФРН.

Для українського законодавця цей досвід міг би стати корисним у розумінні того, що реформування законодавства України на прикладі інших держав не завжди повинно передбачати перейняття конкретних норм права. Без врахування особливостей правової системи, історико-правового досвіду виникнення певних законодавчих положень та довгострокових наслідків їх застосування неможливо гарантувати дієвість таких положень в Україні. Українське законодавство має враховувати і власний історико-правовий досвід, особливості менталітету та правової культури в процесі формування бюджетної системи та податкового законодавства для забезпечення функціонування фінансової діяльності держави.

1. Vogel K., Waldhoff Ch. Grundlagen des Finanzverfassungsrechts. Sonderausgabe des Bonner Kommentars zum Grundgesetz. Heidelberg: Müller, 1999. S. 88. 2. Kempny S. Die Staatsfinanzierung nach der Paulskirchenverfassung. Tübingen: Mohr Siebeck, 2011. 3. Moldenhauer R. Aktenbestand, Geschäftsverfahren und Geschäftsgang der „Deutschen Verfassungsgebenden Reichsversammlung“ (National-Versammlung) 1848/49 und ihrer Ausschüsse. Archivalische Zeitschrift 65. 1969. S. 49. 4. Wigard F. J. (Hrsg.). Stenographischer Bericht über die Verhandlungen der deutschen constituirenden Nationalversammlung zu Frankfurt am Main. Bd. I. S. 71; 88. 5. Droysen J. G. B. (Hrsg.). Die Verhandlungen des Verfassungs-Ausschusses der deutschen Nationalversammlung. Teil 1. 1849 (Ndr. 1987). S. 58, 387. 6. Wigard F. J. Bd. IV. S. 2717. 7. Roth P., Merck H. (Hrsg.). Quellensammlung zum deutschen öffentlichen Recht seit 1848, 2 Bände, 1850–1852. Bd. 2. S. 282–284. 8. Roth P., Merck H. Bd. 2 S. 284–428. 9. Haßler K. D. (Hrsg.). Verhandlungen der deutschen verfassungsgebenden Reichsversammlung zu Frankfurt am Main, 6 Bände, 1848–1849 (Ndr. 1984), Bd. IV S. 17. 10. Wigard F. J. Bd. VIII. S. 594. 11. Kühne J. D. Die Reichsverfassung der Paulskirche, Vorbild und Verwirklichung im späteren deutschen Rechtsleben, 2. Aufl. Neuwied [u.a.]: Luchterhand, 1998. 12. Conze W., Zorn W. (Hrsg.). Die

Protokolle des Volkswirtschaftlichen Ausschusses der deutschen Nationalversammlung 1848/49. Mit ausgewählten Petitionen. München [u.a.], Oldenbourg, 1992. S. 78. **13.** Droysen J. G. B. S. 254-266, 270, 292-294. **14.** Schnabl W. Die Kriegs- und Finanzverfassung des Deutschen Bundes, Diss. Marburg 1966, S. 64. **15.** Koriath S. Der Finanzausgleich zwischen Bund und Ländern, 1997 (zugleich Habil., Bonn 1995/96). S.288-291. **16.** Mommsen Th. Die beiden deutschen Reichsverfassungen. Leipzig, Wigand, 1849. 149. S. 53. **17.** Kotulla M. Deutsche Verfassungsgeschichte. Vom Alten Reich bis Weimar (1495–1934). S. 397-399.

Paslavska Natalya. The historical and legal prerequisites of the financial constitution of the federal Republic of Germany

The article analyzes the historical background and the main stages of the formation and organization of the federal financial constitution of Germany. Its beginning is connected with the founding of the German Empire. During the 150 years of its existence, the constitutional foundations of Germany's financial activity have undergone several changes, but most of the elements of this system and their distribution within the federal system have remained unchanged and have been tested over time.

If we compare the initial draft of the financial constitution of Germany with the current constitutional foundations of German financial activity, there are common features and differences. The stated principle of a single customs and trade zone remains. It is repeated in the Frankfurt Constitution of the German Empire, the Bismarck Imperial Constitution, the Weimar Constitution of the German Empire, the Basic Law of Germany and the Constitution of the GDR of 1949. A similar situation is recognized in regards to the power of the federal state in tax law. Regarding the administration of tax revenues, later versions of the constitution tend to strengthen the position of the federal state, securing at least the revenue from individual indirect taxes at the federal level. As for tax administration, there is no holistic picture. According to the Frankfurt Constitution of the German Empire, it belongs to separate lands and only in respect of taxes to the empire, individual lands have the right to choose under the Frankfurt Constitution of the German Empire. The Bismarck Imperial Constitution provides the administration exclusively to the land – a member of the empire. The Weimar Constitution of the German Empire enshrines the control of customs duties and taxes on consumption at the federal level, and since 1919 a comprehensive federal administration of all taxes collected in favor of the empire has been introduced on the basis of the Weimar Constitution of the German Empire. Under the Basic Law, the rule of law of the Federation applies to ship fees, customs taxes, financial monopoly, certain indirect and indirect taxes, as well as fees within the EU.

Therefore, the requirements set out in the financial constitution of Germany have changed markedly over the last 150 years. The fact that certain provisions of the analyzed project are still included in the text of the Basic Law of Germany today, confirms that at the founding Frankfurt National Assembly with its

proposal for the provisions proposed to be included in the Constitution of the German Empire in 1848, a significant contribution was made to the formation of the financial constitution of Germany.

For the Ukrainian legislator, this experience could be useful in the understanding that reforming Ukrainian legislation on the example of other states does not always have to entail a simple adoption of specific rules of law. Without taking into account the peculiarities of the legal system, the historical and legal experience of the emergence of certain legislative provisions and the long-term consequences of their application, it is impossible to guarantee the validity of such provisions in Ukraine. Ukrainian legislation should also take into account its own historical and legal experience, peculiarities of the mentality and legal culture in the process of forming the budget system and tax legislation to ensure the functioning of the financial activity of the state.

Key words: the financial constitution of Germany, the Basic law of Germany, the budget system, tax legislation, fees, taxes, customs zone.